

TAMÁS-PÉTER RÉKA

„Hol a világ véget ér, nem ér véget a dal” (1.)

Bródy János 75

„Keresem a szót, keresem a hangot”, ami egy ilyen alkalommal köszöntésre alkalmas, és ami kifejezheti a csodálatot, a köszönetet a „szellemi édesapának”, az értékrendemet alakító, emberi viszonyulásomat oly sokszor meghatározó dalok, dalszövegek szerzőjének, Bródy Jánosnak.

Amikor megszülettem, a nevéhez köthető szövegek már szállóigékként terjedtek, kisgyerekként a könnyes szemekből ösztönösen megéreztem, hogy valami nagy, nehéz titok lehet ezekben a dalokban. A gyerekdalait vidáman énekeltük, „zik-zikeltünk” is a havazik szóra rímelve, nyilván akkoriban nem volt tudomásunk a szerzőről. A névre azóta emlékszem, amikor 1983 telén az angyal egy autó kárpitjába belevarrta az *István, a király* dupla bakelitlemezt, így sikerült átcsempészni a határon. Nem értettem még, csak a hangulata ivódott belém, a szertartások csendjében hallgatta a család. Önmagában ez a mű is elég volna most a méltatáshoz, de emellett a több mint hétszáz darabból álló dalköltészete olyan értéket hordoz, amely nem kerülheti el sem a zene-történész, sem az irodalomkritikus figyelmét.

Bródy János
75 éves lett
április 5-én

Bródy a váradi Szakszervezetek Művelődési Házában koncertezett 2011-ben

A dalszöveg kategóriája kívül rekedt ugyan az irodalmi kánonon, de több példa is igazolja, hogy olykor alaptalanul, ugyanis létezik a dalköltészethez egy olyan rétege, amely magán hordozza a művészi szöveg jegyeit. Ilyen irányból megközelítve Bródy János dalait, egy újabb értelmezési horizont nyílt meg számomra, ami később tanári tevékenységemben is alkalmazhatóvá vált az oktatási paradigmaváltás értelmében. Ezeket a megfigyeléseket megosztva szeretném jellemezni alkotói pályáját, bemutatni a dalok tematikáját, műfaji sajátosságait, jelképrendszerét, a jelentésteremtés különböző módozatait.

Bródy János helyének, szerepének meghatározásakor a lexikonok által használt énekes, gitáros, zeneszerző, szövegíró címkék mellett még lezáratlan életművének tükrében alakja a

„A szavak furcsa teremtmények”

zenei újságíró vagy modern krónikás szerepkörrel azonosítható leginkább, ami egyszerre jelent újítást és az ősi regös dalköltészethez való visszacsatolást. Dalszövegei alkotói pályaleírását is rejtenek: kibonthatók, alátámaszthatók belőle a fontos események, amelyeknek közegében alkot. Születésének helyét és idejét a *Személyi igazolvány* című dal rögzíti: Budapest, 1946. Az értelmiségi családi háttérnek köszönhetően (magyartanár édesanya, matematikus-közgazdász édesapa) korán kapcsolatba került a zenével és a szépirodalmi szövegekkel, s azok műszaki irányultsága és mérnöki végzettsége mellett érzékennyé tették az emberi létérzékelésre, képessé egy adott élethelyzet érzéseinek és összefüggéseinek pontos megragadására. Az egyetem utáni döntése az Illés zenekarban való tagság mellett, illetve a zene iránti elköteleződése nem marad meg lázadó ifjúsági gesztusnak, amelyet akkor sok iskolai zenekar képviselt, hanem komoly szerepvállalássá alakul: humánus értékeket őrző, azokért harcoló személyiséggé válik. Szövegeinek áthallásos jellegében a hatalom tömegeket megmozgató erőt lát. Az Illés, illetve Fonográf együttes feloszlása után az önállóság útján egy szál gitáros előadóként és dalszerzőként a „differenciálatlan semmi

A szerző felvétele

Közönségtalálkozó és dedikálás a 2011-es nagyváradai koncert után

foszlányaiból” (B. J.) hiteles mondanivalót fogalmaz az emberi létről, azzal a reménnyel, hogy talán a dal képes a világot otthonosabbá, emberibbé, élhetőbbé tenni. Az anyanyelven énekelt, népi dallam- és szövegmotívumokon alapuló dal pedig azt az ősi kódot aktiválja a hallgatóban, amittől valóban az otthon biztonságát érzi.

Az alkotásairól ő maga így vall: „A valóság rendkívül bonyolult összefüggésszereit modellezni kell, hogy a működésük érthető és tervezhető legyen. Ha jó modellt találunk, akkor azzal széles határok között tudunk a valóságos jelenségekre vonatkozó törvényeket ábrázolni. Amikor már szövegíróként tartottak számon, akkor azokat az összefüggéseket, emberi viszonyokat próbáltam meg énekelhető formába sűríteni, amelyekről úgy éreztem, hogy sokféle szempontból is érvényesen értelmezhetők. [...] A szövegeim sokszor függvényjellegűek, és mindig van bennük egy modell, ami emberi kapcsolatot tükröz.”

Kulcsszavakban elmondva az alkotói szenvedély, az őszinteség, az önmagához való hűség és meg nem alkuvás jellemzi művészi magatartását, ami dalszövegekből a következőképpen rajzolódik ki: „Lelkében lángol az emésztő tűz / Csillagos ég alatt álmokat űz” (*Bordódi Kristóf*); „Ha úgy érzed, hogy megcsaltalak, / Keress magadnak valaki mást, / Nálam őszintébb bohócot / többet úgyse, úgyse látsz” (*Őszinte bohóc*); „Ha én zászló volnék, sohasem lobognék, / mindenféle szélnek haragosa volnék. / Akkor lennék boldog, ha kifeszítenének, / s nem lennék játéka mindenféle szélnek” (*Ha én rózsza volnék*).

A dalok a mindennapi tapasztalat alapkérdéseit taglalják, a tapasztalatból jelkép lesz, a látható láthatatlant fejez ki, a könnyed alapjelentés polifóniává válik. Érvelései evidenciaértékűek, tételszerű önvallomások, a parafrázisok tágitják, rétegzik a lírai alapszituációt. Az egyes albumokban koncepcióba rendeződve, tartalmi összefüggések alapján szerveződnek a dalok, egyetemes összefüggés rendjébe illeszkednek az egyes mozzanatok. A nemzeti sorskérdéseket vállaló irodalmi hagyomány folytonosságához is kapcsolódik, amikor helyzetjelentést ad a mindenkori jelen létállapotáról. Mindezek fölé emeli mintegy mottóként *Az emberi jogok egyetemes nyilatkozatát*: „Az emberiség és ez a Föld egy nagy, közös, organikusnak is tekinthető szervezet, amely-

(folytatás a következő oldalon)

KEREKES ISTVÁN

Hazafelé

Az úgy volt, hogy a kecskésgazda elküldte az egyik felfogadott pásztorát az állatvásárba, hogy a meglévő négyszáz jószág mellé vegyen még egy kecskét. A pásztorfiú, mint a mesében, útnak indult. Ment, mendegélt, el is érkezett a vásárba. Nézelődött, alkudozott a vásári forgatagban. Vett is egy tarka jószágot.

Amikor találkoztunk, a kecskepásztor épp az állatvásárból tartott hazafelé. A frissen vásárolt jószágot próbálta hazafelé húzni. Mivel a kecske nem ismerte az utat, és minden idegen volt a számára, nehezen lehetett őt na-

NÉVJEGY

KEREKES ISTVÁN Magyarországon élő, marosvásárhelyi származású fotóművész. Jelenleg a legtöbb díjjal bíró magyar fotós. 2018 augusztusában átvehette a jelenlegi legmagasabb kitüntetést, az Excellence FIAP/ Diamond3-t (Kiváló Művész gyémánt 3-as fokozat). Amikor ezt az elismerést megkapta, a világon összesen öt fotóművész birtokolta e címet, és közülük ő a legfiatalabb. Ugyancsak 2018 augusztusában fotós munkásságáért Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült. A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) Brassai sajtófotó pályázatának nagydíját immár három alkalommal nyerte el (2017, 2018 és 2020); több ízben első, illetve második díjas lett a különféle kategóriákban; 2019-ben pedig Szathmári Pap Károly Aranyéremmel jutalmazta a Brassai zsűrije. Nagyváradon is meg lehetett tekinteni néhány alkotását a sajtófotó-kiállításokon. Honlapja: www.kerekesistvan.com

vigálni. Ment, mendegélt, vagyis inkább csak mendegélt volna a pásztor a négy lábúval, ám a kecske makacskodott. Mindeközben a pléhkrisztusok közömbösen figyelték a makrancoskodást. Gondolom, valahogy valamikor csak hazajutottak. Történt ez 2019 nyarán, Maros megyében, amikor még szabadon és sűrűn tartottak állatvásárokat...

„Hol a világ véget ér, nem ér véget a dal” (1.)

(folytatás az előző oldalról)

ben nem létezhetnek egymástól függetlenül különböző kultúrák, és meg kell találni azokat a közös eszményeket és közös célokat, amelyeket mindenki elfogad, s ezek közül az egyik Az

NÉVJEGY

TAMÁS-PÉTER RÉKA (1977, Dicsőszentmárton, Maros megye) tanító, magyartanár. 1996–2001 között a marosvásárhelyi Europa Gimnáziumban tanítóként tevékenykedett, majd 2005-től a váradi Lorántffy Zsuzsanna Református Gimnázium magyartanára. 2008–2012 között a tanítás mellett gyermekszínjátszással is foglalkozott, jelenleg az iskola könyvtárát működteti.

emberi jogok egyetemes nyilatkozata, amelynek tiszteletben tartását én szeretném a magam szerény, sajátos eszközeivel is elősegíteni.” (B. J.)

A dalszövegkorpusz vizsgálatával olyan értelmezési keretbe kívánom helyezni a Bródy-életművet, amely továbbgondolási lehetőséget nyújtva stratégiaként szolgál egyéni olvasatok létrehozásában.

„A szavak furcsa teremtmények”, és „a lényeg sokszor bennünk marad kimondhatatlanul” (B. J.), de e szerény eszközökkel kívánom, gondolom, sokunk nevében, hogy minél többször „járjon másként a hold” a Művész Úr életében, és szóljon a dal ezekben a világvéget hirdető időkben is!

(Folytatjuk)